

تهدید جنگ در اوکراین برای امنیت غذایی بنگلادش

■ DAVID LABORDE

■ اقتصاددان و مشاور کمیسیون اروپا و بانک جهانی

■ JOSEPH GLAUBER

■ اقتصاددان و محقق ارشد مؤسسه بین‌المللی تحقیقات سیاستگذاری غذا در واشنگتن دی‌سی

■ ABDULLAH MAMUN

■ کارشناس تجارت محصولات کشاورزی

با تداوم اختلال در تجارت جهانی مواد غذایی اصلی مانند گندم و روغن‌های گیاهی و همچنین کودهای شیمیایی ناشی از بحران روسیه و اوکراین، تأثیرات این اختلال بشدت در کشورهای مانند بنگلادش احساس می‌شود. بنگلادش برای تأمین مواد غذایی جمعیت بزرگ خود، که بسیاری از آنها فقیر و آسیب‌پذیرند، به واردات این اقلام وابسته و با احتمال تشدید عدم امنیت غذایی مواجه است. نزاع بین این دو کشور، پیشرفت‌های اخیر بنگلادش در تأمین امنیت غذایی این کشور را تهدید می‌کند. در جمعیت ۱۶۵ میلیونی بنگلادش در سال ۲۰۲۱، که ۳۸ درصد آنها در بخش کشاورزی و شیلات شاغلند، جمعیت گرفتار سوء تغذیه به دلیل رشد اقتصاد کشور از ۱۶ درصد کل جمعیت در سال ۲۰۰۰ به ۹۰۷ درصد در سال ۲۰۱۹ کاهش یافت. گرچه همه‌گیری کووید ۱۹ عدم امنیت غذایی را افزایش داد، اقداماتی صورت گرفت که نشان داد کشور از تاب‌آوری نسبی برخوردار است: طبق تحقیقی که صورت گرفت نسبت خانوارهای روستایی مواجه با عدم امنیت متوسط تا شدید غذایی از ۱۵ درصد در اوایل ۲۰۲۰ به ۴۵ درصد در ماه ژانویه ۲۰۲۱ افزایش یافت، اما تا پایان ۲۰۲۱ به سطح پیش از پاندمی رسید. اینک، این بهبودی در امنیت غذایی سال ۲۰۲۱ به خطر افتاده است: بنگلادش در ماه مارس ۲۰۲۲ با افزایش بی‌سابقه قیمت‌های مواد غذایی اصلی و بی‌ثباتی در بازار کودهای شیمیایی مواجه شد.

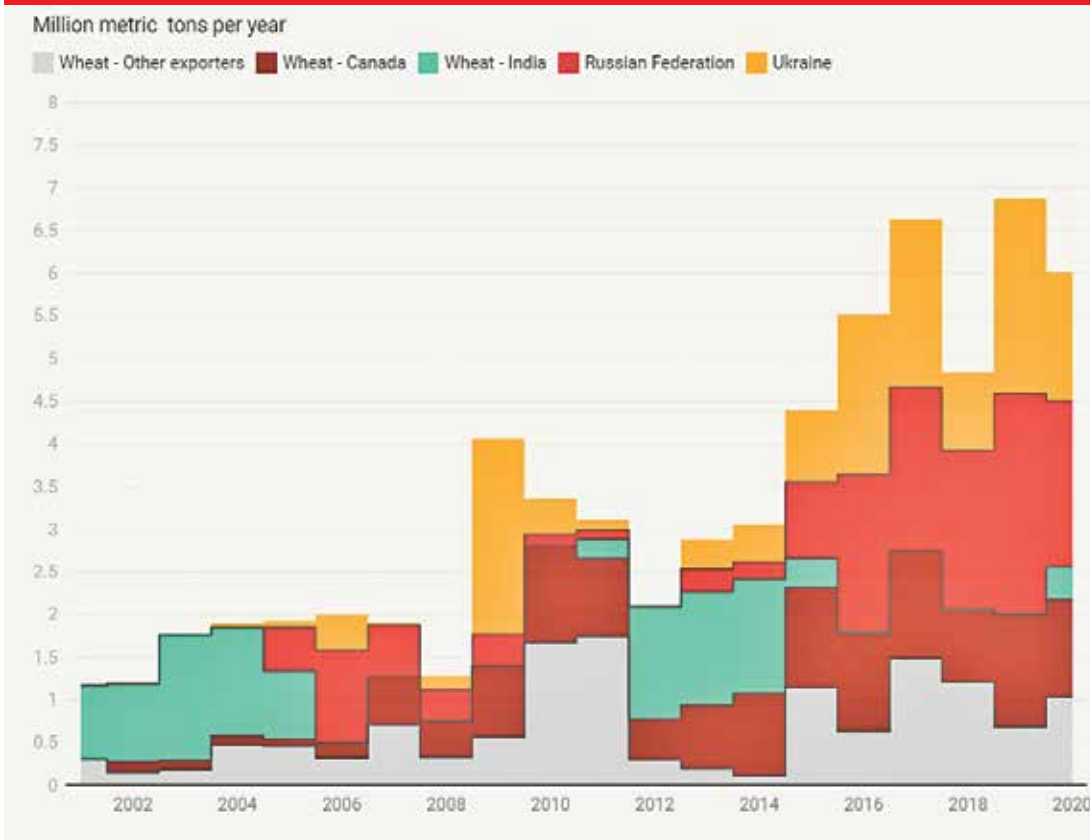

■ ریسک‌هایی که سیستم غذایی بنگلادش با آنها مواجه است

جنگ در اوکراین از سه طریق مهم بر بنگلادش تأثیر داشته است. **اول، بازار گندم.** گرچه مردم بنگلادش همواره برای دریافت کالری مورد نیاز خود وابستگی زیادی به برنج داشته‌اند (تقریباً ۶۸ درصد از کل کالری دریافتی آنها را برنج تأمین می‌کند)، گندم به طور فزاینده‌ای به صورت یک ماده غذایی مهم درآمده و تقریباً ۷ درصد کل کالری دریافتی آنها را تشکیل می‌دهد. مصرف گندم در این کشور از سال ۲۰۰۰ سه برابر شده است و بنگلادش بیش از ۸۰ درصد گندم مصرفی خود را وارد می‌کند. از سال ۲۰۰۵، روسیه و اوکراین مقادیر بیشتر و بیشتری از گندم وارداتی این کشور را تأمین کرده‌اند و سهم آنها از کل واردات گندم بنگلادش به بیشتر از ۵۰ درصد رسیده است. اینک با مختل شدن این واردات، بنگلادش مجبور است صادرکنندگان جایگزینی پیدا کند. در گذشته، این کشور از هند و استرالیا و کشورهای دیگر گندم می‌خرید. انتظار می‌رود محصول گندم امسال هندوستان خوب باشد و این کشور اعلام کرده شاید بتواند امسال تا ۱۰ میلیون تن گندم به بازارهای جهان عرضه کند. دوم، بازار روغن‌های گیاهی. تقریباً ۷۵ درصد روغن آفتابگردان مصرفی جهان از اوکراین و روسیه صادر می‌شود. گرچه بنگلادش روغن آفتابگردان وارد نمی‌کند، اما جنگ این دو کشور قیمت تمام روغن‌های گیاهی را افزایش داده است. تقریباً تمام روغن گیاهی مصرفی بنگلادش (که عمدتاً روغن پالم و روغن سویا است) به صورت خام یا فرآوری شده یا به صورت دانه‌های روغنی (کلزا و سویا) وارد کشور می‌شود و در داخل کشور فرآوری می‌گردد. محدودیت‌های تجاری تحمیل شده توسط صادرکنندگان روغن گیاهی هم آسیب‌پذیری بنگلادش را افزایش داده است. اندونزی ۸۰ درصد روغن پالم وارداتی بنگلادش را تأمین می‌کند. در ماه مارس سال جاری، اندونزی عوارض صادرات فزاینده‌ای را برای روغن پالم و مشتقات آن وضع کرد که امکان دارد عرضه این روغن در بازار جهان را محدود سازد. آرژانتین تقریباً دو سوم سوپای وارداتی بنگلادش را تأمین می‌کند. روز سیزدهم ماه مارس، آرژانتین صادرات روغن و کنجاله سویا را محدود کرد، اما در سی و یکم ماه مارس تصمیم خود را تغییر داد، ولی عوارض صادرات این محصولات را افزایش داد. تمام این عوامل قیمت‌های روغن‌های گیاهی را به بالاترین سطح رسانده‌اند و هزینه‌های واردات کشورهای مانند بنگلادش را افزایش داده‌اند. با در نظر گرفتن این تأثیرات بر بازارهای غلات و دانه‌های روغنی، داده‌های پایش محدودیت‌های صادراتی نشان می‌دهند که احتمال دارد ۳۸ درصد از کل کالری دریافتی مردم بنگلادش تحت تأثیر این اقدامات قرار گیرد (که این معادل یک چهارم ارزش دلاری کل واردات است).

سوم، کودهای شیمیایی. کشاورزی بنگلادش، بویژه کشت برنج، بشدت به مصرف کودهای شیمیایی وابسته است. میانگین مصرف این کودها بیش از ۲۸۶ کیلوگرم در هکتار است و بنگلادش هر ساله بیش از ۱۰۲ میلیون تن کود شیمیایی وارد می‌کند تا ۳۱ درصد از ازش، ۵۷ درصد از فسفات و ۹۵ درصد از پتاس لازم برای اراضی کشاورزی را تأمین کند. روسیه و بلاروس

واردات گندم در بنگلادش

روغن‌های گیاهی و برنج را تشدید کند. برای تأمین مواد مصرفی، بنگلادش مجبور خواهد شد کالاها را با قیمت‌های بالاتری خریداری کند که این بر ذخایر پولی فشار آورده و بر بازار پول تأثیر خواهد گذاشت. هم‌اکنون نشانه‌هایی از کاهش ارزش پول این کشور مشاهده می‌شود. این خود به افزایش قیمت‌ها برای مصرف‌کننده منجر می‌شود، چون بالا بودن قیمت‌ها در بازارهای جهانی در اثر کاهش نرخ ارزش شدت می‌یابد و فشار بیشتری بر وجوه عمومی وارد می‌شود. دولت تعرفه واردات و مالیات بر ارزش افزوده را کاهش داد تا قیمت‌ها پایین بماند. برای پرداختن به ضعف‌های ساختاری، اصلاحات درازمدت لازم خواهد بود، بویژه اصلاح یارانه‌های کودهای شیمیایی، چون این گونه سیاست‌ها از دیدگاه زیست‌محیطی و مالی پایدار نیستند.

صادرکنندگان عمده کودهای شیمیایی در جهان هستند و جنگ، از جمله تحریم شدن صادرات روسیه، این بازارها را مختل کرده است. تقریباً ۷۵ درصد پتاس وارداتی بنگلادش را روسیه (۳۴ درصد) و بلاروس (۴۱ درصد) تأمین می‌کنند. کاربرد کمتر نهاده‌ها، بویژه کودهای ازته، ممکن است تولید برنج را کاهش دهد و تقاضا برای برنج وارداتی افزایش یابد. علاوه بر آن، بنگلادش ۴۴ درصد ذرت و سوپای مورد نیاز خود را وارد می‌کند و قیمت این محصولات در جهان در حال افزایش است که این بر بخش خوراک دام بنگلادش نیز تأثیر می‌گذارد و هزینه پرورش طیور، گاو (گوساله) و ماهی را بالا می‌برد که این بخش‌ها در اثر پاندمی ضعیف‌تر شده‌اند. امکان دارد کاهش یافتن فرآورده‌های حیوانی در ماه‌های آتی تأثیرات بر امنیت غذایی ناشی از اختلالات در محصولات اصلی گندم،